

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2002 m. gegužės 25 d.

Saturday supplement May 25, 2002

Lietuvos nacionalinė
M. Mažvydo biblioteka

Nr. 102 (21)

No. 102 (21)

LIETUVIŠKOS KNYGOS RENGIASI KELIONĖN

ALGIMANTAS A. NAUJOKAITIS

Keturias vasario mėnesio dienas Vilniaus parodų centras, įsikūręs Vingio parko pakraštyje, buvo pilnas knygų, jų leidėjų, rašytojų ir skaitytojų. Čia kunkuliavote kunskuliavo jau trečioji tarptautinė Vilniaus knygų mugė. Savo knygas pristatė daugiau kaip 80 įdomiausių Lietuvos leidyklų. Savo išleistas knygas net iš Paprūsės, iš Klaipėdos krašto atgabeno maža, bet įdomi leidykla „Prūsija“. Ji leidžia ne tik Mažosios Lietuvos autorių knygas, bet ir pažintinę literatūrą apie šio krašto patriarchą, žymaus anuometinio leidėjo, aušrininko Martyno Jankaus aplinką, vienas iš leidinių — stambus enciklopedinis žinynas *Šilutės kraštas*.

Pirmą kartą Vilniaus knygų mugėje užsienio šalių leidyklų bei kitų dalyvių buvo prisikačiuota netgi daugiau negu mūsų.

— Tai rodo, jog per tuos trejus pastaruosius metus Vilniaus knygų mugė tapo patraukliu, plataus masto kultūrinio renginiu, gerai žinomu ir populiariu ne tik Lietuvoje, kitose Baltijos šalyse, bet ir Europoje, — pripažino kultūros ministrės pavaduotoja J. Marčiulionytė.

Savo standus Vilniaus knygų mugėje turėjo Prancūzija, Vokietija, Lenkija. Kaip garbingas svečias su savo ekspozicija dalyvavo ir pasaulje didžiausia, garsiausia Frankfurturo knygų mugė ir jos vadovas Lorenzo A. Rudolf. Mat, Lietuva ateinantį rudenį pakviesta šioje knygų mugėje dalyvauti ne bet kaip, bet kaip svečias, kuriam suteikiamas didžiausias dėmesys. Apžiūrėdamas mūsų leidyklų standus, pasikalbėjęs su leidėjais, pajutau, kad šią Vilniaus knygų mugę jie laiko savo veiklos apžiūra, repeticija prieš artėjančią didžiąją Frankfurturo mugę, kuri vyks šių metų spalio 9-14 dienomis. Tai parodė ir gausesnį, negu anksčiau, mūsų leidėjų, rašytojų, vertėjų, kitų kultūrininkų susitikimai, bendravimai su čia atvykusiais kitų Europos šalių kolegais.

**Knygų mugė — tai ne
automobilių turgus**

Dar mugės išvakarėse Vilniaus Rotušėje Vokietijos kultūrai Vilniuje atstovaujantis Goethe institutas kartu su Lietuvos kultūros ministerija, Leidėjų susivienijimu, knygų mugės organizatoriais surengė tarptautinį simpoziumą apie knygų mugių reikšmę Europoje. Daugelio šalių švietisocialiai simpoziume apžvelgė ne tik lietuvių, bet ir latvių, estų, kitų „mažų“ literatūrų galimybes įsitvirtinti Europos kultūrų aplinkoje. Simpoziume pabrėžta, kad knygų mugės iš esmės skiriasi nuo

kitų komercinių, pavyzdžiui, automobilių mugių. Knygų mugėse skaičiuojami ne vien pinigai, leidyklų prekybiniai sandėriai, bet ir dešimtmečiais trukusio Europos suskaldymo, susiformavusio mąstymo, paremto „Rytų“ ir „Vakarų“ kategorijomis, pakeitimas, tų Berlyno sienų griovimas žmonių sąmonėje, kultūrinių ryšių, literatūros, knygų priemonėmis.

Šioje Vilniaus knygų mugėje tų priemonių, pasireikusių nuoširdžiais ryšiais, bendravimais su kitų Europos šalių literatūromis, rašytojais, leidėjais, dailininkais pastebėjau gerokai daugiau negu ankstesnėse mugėse. Ne tik nuoširdus žodinis, bet ir dvasinis dialogas tarp lietuviškos publikos ir vokiečių rašytojos Ulla Lachauer užsimezgė pristatant jos naują lietuvių kalbą išverstą ir „Baltų lankų“ leidyklos išleistą knygą *Rajaus kelias*. Autorė papasakojo kaip ji, nuvykusi į Vokietijos anksčiau valdytą Klaipėdos kraštą, statyti filmo, sutiko vokiečių kalbos dar nepamiršusią senbuvę, paprastą lietuvišką kaimo moterį Lėnė Grigolaitę, neįtariantį pagiežos ir keršto anksčiau šį kraštą pavergusiems vokiečiams. Grįžusi, U. Lachauer parašė knygą apie šį „mažą“ žmogų su didele širdimi, ilgai nenešiojantią skriaudų ir nuoskaudų.

Mugėje buvo mūsų rašytojų ir skaitytojų susitikimas su Flandrijos rašytojais, su literatūrinę „Nike“ premiją neseniai laimėjusiu lenkų rašytoju Jerzy Pilch, kurio premijuota knygą *Stiprusis angelas* prieš pat mugę lietuvių kalba išleido leidykla „Strofa“. Užsimezgė dialogas tarp šios knygos autoriaus ir jauno lietuvių prozininko Mariaus Ivaškevičiaus, kurio ne viena knyga išversta į lenkų kalbą ir pamegta ne vieno šios kaimyninės šalies skaitytojo.

Čekų rašytojo Michal Vieweghu romano *Mergaičių auklėjimas Čekijoje* išleidimo Vilniuje proga mugės konferencijų salėje velgi užsimezgė pokalbis „Milano Kunderos šešėlyje“. Kartu su čekų rašytoju diskutavo vilnietis poetas A. Grybauskas, vertėja A. Bartkutė, leidėja L. Varanavičienė, kiti kultūrininkai.

Iš užsienio šalių Vilniaus mugėje Prancūzija buvo pirmoji savo gausiu knygų ir dalyvių skaičiumi. Jį papildė prancūzų literatūra jau kelinti metai prekiaujantis J. Masiulio knygynas, kurio skyriai yra Kaune, Panevėžyje ir Vilniuje. Tai tas pat J. Masiulio knygynas, kuris garsėjo nepriklausomoje Lietuvoje, prieš karą. Knygyno šeimininkas nuo bolševikų teroro pabėgęs į Vakarų, atsidūrė Prancūzijoje. Po nepriklausomybės atkūrimo iš Paryžiaus į Lietuvą grįžusi Masiulio anūkė Karolė

na atgavo senelio nuosavybę, tuose pat J. Masiulio namuose ne tik atkūrė, bet ir kituose miestuose išplėtė senelio knygynus, kurie dabar sėkmingai prekiauja prancūziškomis knygomis.

Mugėje aktyviai pasireiškė ir Vilniuje veikiantis Prancūzų kultūros centras, mugės lankytojus pakvietęs į šios šalies literatūrologo B. Abraham paskaitą apie Victor Hugo kūrybą. Su prelegentu ne vienas mugės lankytojas galėjo bendrauti prancūzų kalba. Prancūzų kultūros centras jau seniai rengia prancūzų kalbos kursus, o mugėje kasdien veikė šios kalbos pamokėlės, rašymo pratybos.

Prie knygų prekybos bendrovės „Humanitas“ standų pamatęs ne knygas perkančių, o kažką rašančių moterų ir vyrų būrį, išgirdau šios bendrovės darbuotojos paaiškinimą, kad čia pat, mugėje, lankytojai atlieka anglų kalbos pratybas. Mat ši bendrovė „Humanitas“, glaudžiai bendradarbiaudama su Oxford university Press, kitomis Didžiosios Britanijos ir JAV leidyklomis, prekiauja angliška literatūra. Ypač perkama gramatika *The Good Grammar Book*, skirta pradedantiejiems. Bendrovė „Humanitas“ tikisi, kad ši gramatika artimiausiu metu Lietuvoje taps viena iš geriausių ir perkamiausių šios srities knygų.

**Lietuvos skaitytojams
įdomesni užsienio
rašytojai**

Kol vaikščiojau nuo vieno prie kito Europos šalių stando, minios žmonių būriavosi prie Lietuvos leidyklų įvairiais leidiniais nuklotų stalų ir smarkiai juos pirkto. Mat mugėje

knygos pigesnės, be antkainio, nes pardavinėjamos pačių leidėjų arba net jas parašiusių rašytojų.

Kai pasibaigus mugėi paklausiau svarbiausio organizatoriaus — Knygų leidėjų susivienijimo darbuotojų, kurias knygas mugės lankytojai labiausiai pirkto, vadybininkė Brigita Česnavičienė, paminė-

jusi, kad mugę aplankė rekordinis žmonių skaičius — 42,000, pranešė, jog nepaisant aukštos kainos — 95 litų, perkamiausias buvo Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto išleistas *Visuotinė lietuvių enciklopedijos* tik ką pasirodęs I tomas. Per 4 mugės dienas jo parduota net 800 egzempliorių. Antroje vietoje — jau ne lietuvių autorių, bet amerikietės J. K. Rowling į lietuvių kalbą išversti trys tomai apie amerikiečių ir viso pasaulio vaikų numylėtinį Harį Poterį. Šias knygas išvertusios ir į Lietuvą paleidusios leidyklos „Alma Littera“ administratorė K. Solovjovaitė sakė, kad dvi pirmąsias J. K. Rowling knygas, lietuviškai pavadinatas *Haris Poteris ir išminties akmuo* bei *Haris Poteris ir paslapčių kambarys*, taip greitai išperka, kad per porą metų leidyklai prisiėjo išleisti net penkias, o trečiąją dalį — *Haris Poteris ir Azkabanų kambarys* — tris laidas. Iš viso išleista ir beveik išpirkta net 65,000 „Poterio“ egzempliorių. Tokio didelio tiražo, ko gero, dar nesulaukė nė viena mūsų leidyklų knyga. Na, o kai sužinojau, jog pagal perkamumą sekančią vietą užėmė šiuolaikinio brazilų rašytojo P. Coelho „Vagos“ leidyklos išleista knyga *Demonas ir panelė Prym*, kad ypač gerai pirkto Rašytojų sąjungos leidyklos išleista ir V. Tauragienės į lietuvių kalbą išversta amerikiečių rašytojo William Faulkner romano *Šventovė*, sumišau: kas bus su mūsų literatūra, su lietuviškomis knygomis Frankfurturo mugėje, jei ten pirkėjai puls prie kitų šalių ir žemynų literatūros, o lietuviška knyga liks be dėmesio?

Laimė, mane apramino ne bendras vaizdas, o atskirų leidyklų pateikti duomenys. Pasirodo, kad mugėje daug ką sudomino ir paskatino nusipirkti „Baltų lankų“ leidyklos meniniai išleista mūsų poeto, dramaturgo ir publicisto S. Parulskio esė knyga *Nuogi drabužiai*. Leidėjų nuomone, tai drąsus autoriaus bandymas peržengti prietarus, savo paties baimes ir kompleksus. Pagaliau tai mėginimas prisijaukinti, susigrąžinti visa, ką vadinome prigimtimi, instinktais, siela. Iš tiesų, ši S. Parulskio knyga iki skausmo tikra.

Nukelta į 2 psl.

Brangios ir dėmesio vertos knygos

Mes, žmonės, keičiamės žiniomis, mintimis, patirtimi. Ne tik žodžiu, bet ir raštu, ir visokiais kitais, vis naujai išrandamais būdais: radijo bangomis, televizija, internetu. Knyga, tokia patogi, vis vien neišvengia iš apyvartos.

Taip, tos knygos. Mūsų tautos taip labai brangintos. Dėl to jos buvo taip griežtai draudžiamos visokių pavergėjų, nes jos skaitomos atvėrė mūsų tautiečių akis ir širdis tautinėms ir dvasinėms vertybėms.

Lietuviškos knygos. Iš Tilžės neštos ant knygnešių nugarų, plukdytos per Nemuną, slėptos palėpėje, skaitytos prie sukamo ratelio. Už kurias ne vienas buvo ištremtas į Sibirą, bet ir iš Sibiro giliausi atodūsiai ir maldos grįždavo į tėvų žemę...

Ir štai dabar, atgavus nepriklausomybę, kai nebėra jokių sienų, knygų pilna visur. Knygynų lentynos kone lūžta nuo sukrautų knygų. Knygomis dalinasi tautos. Vilniuje įvyko jau trečioji tarptautinė knygų mugė, kurioje buvo daugiau knygų leidėjų iš užsienio, negu iš Lietuvos. Joje skaitytojai daugiau domėjosi užsienio autoriais, negu autoriais iš Lietuvos. Bet ir lietuviams atsirado puiki proga: Lietuva pakviesta kaip išskirtinė viešnia su knygomis į Frankfurtą. Kyla rūpestis. Ką gali nuvežti, kuo užsieniečius, ypač vokiečius, sudominti? Yra išversta į kitas kalbas: Sigito Gedos poezija, neseniai Vyt. Bakaicio — lietuvių poezijos rinkinys anglų kalba (žr. *Draugo kultūrinis priedas*, 2002 05 11). Norima išversti ir rašytojo Vytauto Bubnio naują romaną, kuris vaizduoja kitataučio prisikėlimą iš dvasinės krizės (žr. 2002 05 18). Bet dar tiek nedaug.

* * *

Knygos yra žmonių kultūros apraška. Ne pigaus turinio, bet turtingos dvasia. Kodėl Sibiro tremtyje parašyta maldaknygė milijoniniu tiražu pasklido po platųjį pasaulį? Iš visų lietuvių autorių labiausiai paplitusi kitomis kalbomis. Todėl, kad jos autorė Adelė Dirsytė už ją užmokėjo kanciu ir net savo gyvybę. Bet ji paplito ir dėl to, kad užsienyje buvo tokių, kurie vertino ir net brangino tą nepalaužiamo tikėjimo bei dvasios pergalės liudijimą prieš smurtą. Nors tokios knygos yra retenybė, bet jos iliustruoja vieną dėsni: verta priimti iš kitų tautų ir pasiūlyti kitoms tautoms tik pakankamai bendražmogiškų ir dvasinių vertybių turinčias knygas, kurios skaitytojams už dėmesį atsilygina žmogiškumu.

Kęstutis A. Trimakas

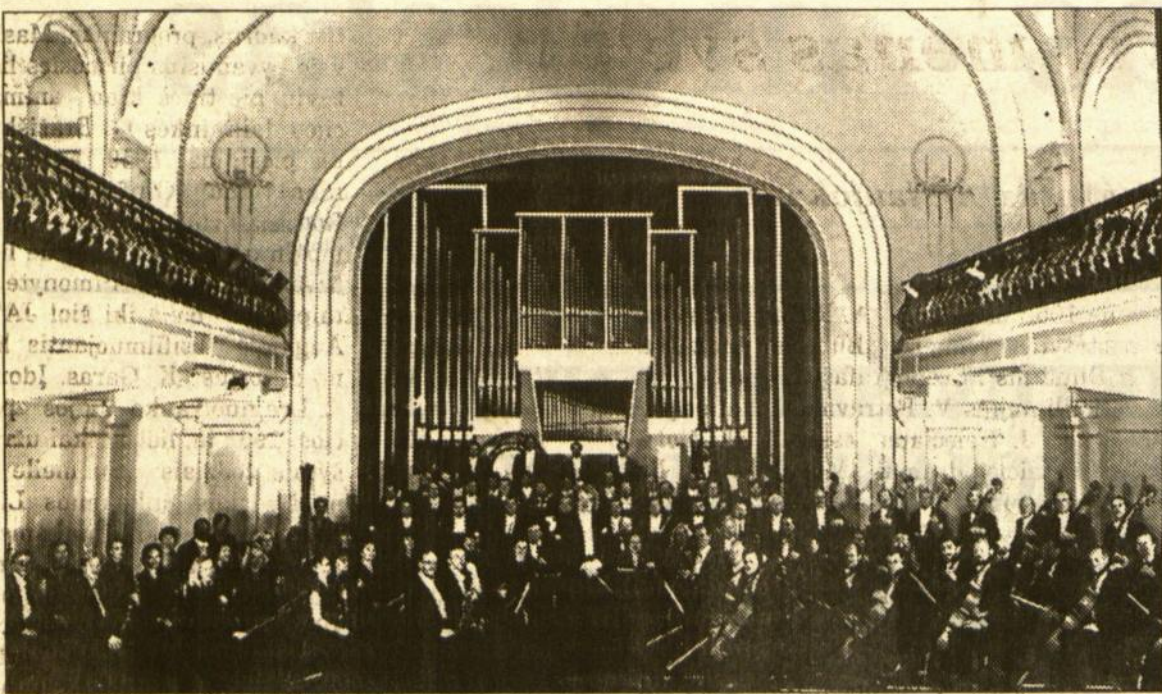
Šio priedo puslapiuose...

Bibliotekos knygų lentynų vaizdas (1 psl.) Daug, daug amžių žmonių idėjų ir patirties sukrauti lobynai.

Trečioji tarptautinė Vilniaus knygų mugė, kurioje užsienio šalių leidyklų daugiau negu Lietuvos. Bet šį rudenį Lietuvos knygos bus viešnios Frankfurte (1 psl.)

Lietuvių muzika nenori atsilikti nuo knygų ir stengiasi užkariauti užsienio auditorijas ir sales (2 psl.)

Australijos, Brazilijos, Kanados, JAV, Lenkijos, Rusijos ir kitų kraštų lietuvių sukurtas menas lankosi Vilniuje (3 psl.)

Lietuvos nacionalinės filharmonijos simfoninis orkestras.

Lietuvių muzika skamba pasaulyje

Pokalbis su Lietuvos Filharmonijos generalinio direktoriaus pavaduotoja Rūta Prusevičienė

Pirmiausia papasakoti prašyčiau Drągo skaitytojams apie save.

— Esu Lietuvos nacionalinės filharmonijos generalinio direktoriaus Egidijaus Mikšio pavaduotoja meno reikalams. Rūpinuosi koncertais Lietuvoje, Filharmonijos meninių kolektyvų gastrolėmis kitose šalyse, taip pat tradiciniu Vilniaus festivaliu vykstančių kiekvieną pavasarį. Man šis darbas labai malonus. Esu baigusi muzikologijos studijas Lietuvos muzikos akademijoje. Šešerius metus dirbau Kultūros ministerijos užsienio ryšių skyriuje. Ši patirtis praverčia šiandieniniame darbe. Filharmoniją atėjau prieš penketą metų.

— Pakalbėkime apie Filharmonijos tarptautinius ryšius, turinčius didelę reikšmę lietuvių muzikos sklaidai pasaulyje. Okupacijos metais net talentingiausiems lietuvių muzikantams sunkiai sekdavosi kur nors išvažiuoti. Jais nepasitikėdavo, baimindavosi, kad negrįš. Kaip yra dabar, kai daug ką lemia pinigai?

Lietuvos filharmonijos sėkmingai veikia šioje srityje padeda gebėjimas įsiliesti į svarbių tarptautinių organizacijų būrį. Dabar filharmonija jau priklauso kelioms įtakingoms organizacijoms. Viena jų — Tarptautinė atlikėjų menų asociacija, kita — Menų vadybininkų susivienijimas. Taip pat esame Tarptautinės orkestrų lygos netikrieji nariai. Stebėtojai Vilniaus festivalio nuo 1999 metų yra Europos festivalių susivienijimo tikrasis narys. Visa tai labai naudinga, nes dauguma gastrolėms ir koncertų maršrutų aptariama būtent susitikimuose su šiuo organizacijų atstovais užsienyje. Tokiu būdu Filharmonijos kolektyvai pabuvoja daugumoje Europos festivalių.

Turbūt didžiausi keliauninkai yra maestro Juozo Domarko vadovaujamas Nacionalinis simfoninis orkestras, taip pat prof. Sauliaus Sondeckio Lietuvos kamerinis orkestras, kuris dar sovietų laikais buvo žinomas daugelyje šalių. Man ir keletui kitų žurnalisto 1969 m. su Filharmonijos simfoniniu orkestru teko važiuoti į Lenkijos miestą Poznanę. Tai buvo pirmoji orkestro išvyka į užsienį. Vaziavome traukiniu. Sėkmė lydėjo koncertuose skambėjusius kompozitorių Juliaus

Juzeliūno, Vytauto Barkausko kūrinius, pianistės Aleksandros Juozapėnaitės grojimą. Ateidavo daug vietinių lietuvių.

Kažin ar tada buvo galima numatyti, kad po trisdešimties ir daugiau metų Juozo Domarko tebevadovaujamas orkestras taps žinomas daugelyje Europos, ir ne tik jos, šalių, dalyvaus garsiuose tarptautiniuose festivaliuose. Išvykos į Vokietiją, Australiją, Italiją, Prancūziją ir kitur dažnas reiškinys. Tebedraugaujama ir su Lenkija. Perna orkestras ir pianistas Petras Geniušas buvo pakviesti į Varšuvos filharmonijos 100-mečio iškilmes, kur susilaukė pasisekimo. Netrukus, balandžio mėnesį, orkestras dalyvaus keliuose žinomuose lenkų festivaliuose Krokuvoje ir Vroclave. Ryšių su Lenkija plėtrai padeda bendradarbiavimas su vienu žymiausių nūdienos pasaulio kompozitorių Kšyštofu Penderekiu, kurio muzika ne kartą skambėjo Lietuvoje.

Kitas daug svetur koncertuojantis yra Lietuvos kamerinis orkestras. Ypač dažnos jo gastrolės vokiškai kalbančiose šalyse. Tai didžiulis įkūrėjo ir ilgamečio vadovo prof. Sauliaus Sondeckio nuopelnas. Beje, du jo sūnūs-smuiklininkas Paulius ir violončelininkas Vytautas — dabar jau žinomi Europos muzikantai, įsikūrę Austrijoje, Vokietijoje.

— Į pasaulio muzikos rinką kelia puikiai skinasi ir mažesnieji filharmonijos ansambliai — Vilniaus, Čiurlionio valstybiniai styginiai kvartetai. Jų kelias irgi nebuvo lengvas. Prisimenu, kad Vilniaus kvarteto 1967 m. aukštoji partinė valdžia nenorėjo išleisti į konkursą Belgijoje... O muzikantai grįžo laimėję apdovanojimą. Šiandieną Vilniaus kvartetas žinomas ir JAV lietuviams, nes neseniai lankėsi už Atlanto. Kaip dabar sekasi šiems kvartetams ir kitiems muzikiniams vienetams?

— Abu minėti styginiai kvartetai, taip pat ansamblis *Musica humana*, dabar daug gastroliuoja ir yra kviečiami į valstybės svarbos renginius užsienio šalyse. Šiomet vasario 13 d. Paryžiaus Senato salėje, koncerte, skirtame Lietuvos nepriklausomybės dešimčiai dalyvavo ansamblis *Musica humana* ir dainininkė Re-

gina Maciūtė. Tuo pačiu paminėtas poeto Oskaro Milašiaus atminimas. Čiurlionio kvartetas kovo 7 d. koncertavo Lietuvos pirmininkavimo Europos Taryboje Strasbūre proga. O Vilniaus kvartetas sausio pabaigoje pradėjo ilgalaikį koncertų ciklą „Europos Sąjungos šalių kamerinė muzika.“ Kas tai?

— Filharmonijos programos kviečia klausytojus į netrukus prasidėsiančius koncertus „Šiaurės šalių nūdienos kamerinė muzika.“ Kas tai?

— Ši unikali programa prasideda kovo mėnesį Švedijos iniciatyva. Mat šioje valstybėje meninė veikla yra puikiai organizuota ir remiama. Sumanymas realų pagrindą įgijo daug kultūros plėtrai nusipelnusių Lietuvos ambasados Švedijoje kultūros atašė Lianos Ruokytės dėka. Ji yra viena iš Baltijos šiaurės šalių kultūros centro vadovų. Programoje dalyvauja penkios šalys: Švedija, Norvegija, Lietuva, Latvija ir Estija.

— Gegužės mėnesį muzikos mylėtojus turbūt vėl pakvies tradicinis Vilniaus festivalis, kuris pastaraisiais metais supažindino klausytojus su garsiais pasaulio muzikos varda, dirigentais, solistais iš

LIETUVIŠKOS KNYGOS RENGIA SI KELIONĖN (iš 1 psl.)

Prie Rašytojų sąjungos leidyklos stendo jaunimas atkreipė dėmesį į prieš pat mugę išleistą Jono Meko *Poeziją*. Greta Gėlių *kalbėjimo*, *Pavienių žodžių*, *Einu aš vienas*, ir šią knygą įdėta iki šiol Lietuvoje dar nespausdinta, J. Meko poezija „Dienoraščiai 1970-1982“.

Mugėje ištirpo beveik 500 egzempliorių kitos, taip pat grynai lietuviškos vaikų rašytojo M. Vainilaičio eiliuotos pasakos *Ežio namas* krūvelė. Beje, leidyklos „Žara“ darbuotojai sakė, kad tai jau trečioji šios vaikų knygos laida.

Nudžiugau mugėje pamatęs išeivijoje gyvenančio autoriaus — Algirdo Gustaičio spalvingą knygą vaikams — *Algio Trakio ir taksio Šleivio nutikimai*. Pasirodo vaikų literatūrą leidžianti leidykla „Lietus“ šią A. Gustaičio knygą vaikams išleido specialiai mugėi.

ma, kokia žiūrovų trauka pasižymi Rygos operos ir baleto teatras. Norima Vilniuje parodyti keletą įdomiausių rygių spektaklių.

— Daugiausia kalbėjome apie Europos šalis. O ar nežada didieji orkestrai nukeliauti, sakysim, į JAV. Tuo tikriausiai pasidžiaugtų tenykštė lietuvių bendruomenė?

— JAV neperseniai grojo Vilniaus kvartetas, nuvyksta atskiri solistai. Personaliniai ryšiai ypač gražūs. Pakelti iš vietos ir taip toli nuvežti didelį orkestrą — sudėtinga ir brangu. Mūsų atstovai ne sykį bandė kalbėtis su JAV vadybininkais, bet, matyt, tam dar reikia laiko. Didelės šalys turi daug savų orkestrų. Prasibrauti į jų tarpą nėra paprasta.

— Ačiū už pokalbį, kuris, tikėkime, bus įdomus svetur gyvenantiems lietuviams, norintiems daugiau sužinoti apie tėvynės menininkų pripažinimą pasaulyje. Kuo jau ku, o savo meniniais kolektyvais, kultūros reiškiniiais mūsų mažą valstybę tikrai gali didžiulius. Tai suprasdamos, įvairios garsios imonės, bankai sudaro su Filharmonija bendradarbiavimo sutartis ir remia pro-

Lietuva — Marylandas

Siekdamos, kad lietuvių literatūra būtų žinoma ir skaitoma ne vien jos gimtajame krašte, bet ir kitose šalyse, pajėgesnės leidyklos pradeda leisti vis daugiau į kitas kalbas išverstų arba dvikalbių mūsų poezijos ir kitokių knygų. „Vagos“ leidykla vokiečių kalba išleido S. Gedos poezijos tomelį, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto leidyklos centras — prof. V. Kubiliaus redaguotą anglų kalbą *Lietuvių literatūros istoriją*, nemažai į lenkų kalbą išverstos lituanistinės literatūros. Rašytojų sąjungos leidykla prieš kelis mėnesius išleido New Yorke gyvenančio mūsų tautiečio poeto ir vertėjo Vyta. Bakaičio ir anglų kalbą išverstą ir sudarytą stambia dvikalbį poezijos knygą *Gyvas atodūsis/Breathing Free*. Tik bėda, kad į anglų ir kitas kalbas išverstos knygos užsiguli leidyklų sandėliuose, nes leidėjai neranda kelių ir užsienio knygų rinką, o Lietuvoje išleidžiamos knygos sunkiai skina kelią ir pas užsienio lietuvių.

Tą neseniai nutiestą kelią Lietuvos ir kitų Baltijos šalių knygoms ir JAV ir Kanadą netikėtai aptikau mugėje nuotykų kupinų istorinių apysakų „Skomanto“ seriją leidžiančios nedidelės leidyklos „Tvermė“ ekspozicijoje. „Skomanto“ serijos projekto autorius, iš JAV grįžęs ir dabar Vilniuje gyvenantis prozininkas Kazys Almenas sakė, kad Maryland valstijoje, Crafton, mūsų tautietė Dalia Lukienė įkūrė Lietuvoje ir kitose Baltijos šalyse išleidžiamų knygų prekybos JAV ir Kanadoje firmą „Baltic Bookshelf“ („Baltijos knygų lentyna“). Norėdamos pasiūlyti savo knygas minėtų šalių skaitytojams, Lietuvos leidyklos turėtų užmegzti ryšį su D. Lukienės „Baltijos knygų lentyna“. Tas ryšys, pasak K. Almeno, gana paprastas — paštu, telefonu, faksu arba elektriniu paštu. Štai visų rūšių ryšių duomenys:

Baltic Bookshelf, 2107 Sandy Court, Crofton, MD 21114-2132, USA, tel/fax(410) 721-3411, e-mail: balticbook@aol.com

Be abejo, šiais adresais ir D. Lukienės firmą gali kreiptis ir JAV bei Kanados lietuviai, kiti šių šalių gyventojai, norintys per ją užsisakyti ir nusipirkti Lietuvoje, Latvijoje, kitose Baltijos šalyse išleidžiamų knygų.

Mugėje sužinojau, kad kai kurios Lietuvos leidyklos per D. Lukienės „lentyną“ sėkmingai pasiekia užjūrio knygų rinką.

— Kai išleidžiamame amerikiečiams arba užsienio lietuviams patinkantią knygą, tenka „Baltijos knygų lentynai“ paštu pasiųsti ne vieną jų paketą, — sakė mugėje sutikta leidyklos „Baltijos lankos“ vadybininkė Agnė Ramonytė.

Vien per D. Lukienės firmą buvo parduota apie 80 egz. šios leidyklos anglų kalba išleistos stambios ir gan brangios knygos — albumo *Lithuania: Past, Culture, Present*. Dar daugiau parduota taip pat anglų kalba išleistos knygos *Lietuvių tradiciniai valgiai*, užsieniečiams pritaikyta lietuvių kalbos vadovėlis ir jo kompaktinis diskas.

Žinoma, „Baltų lankų“, „Tvermės“, kitos Lietuvos leidyklos „Baltijos knygų lentynai“ siuntinėja informacijas apie anglų, kitomis kalbomis išleidžiamas knygas, o, jas pardavus, leidyklos netrunka sulaukti ir atsiskaitymo čekiais.

Frankfurto mugės direktorius L. A. Rudolf pagyrė Lietuvą už jos drąsą, pasiryžimą dalyvauti šioje pasaulinėje prestižinėje mugėje. Turėdama labai mažai į vokiečių kalbą išverstos literatūros, turėdama dar mažiau laiko iki šių metų spalio mėn. pasirošti, Lietuva vis dėlto sutiko dalyvauti šioje didžiausioje pasaulyje mugėje ne kaip eilinis, bet kaip svarbiausias, didžiausią ekspozicijos plotą užimantis dalyvis.

— Iš tiesų, didelė atsakomybė Lietuvai būti oficialioju ir vieninteliu 2002 metų šios didžiosios knygų mugės svečiu, — dalyvavimo Frankfurto knygų mugėje organizacinio komiteto surengtoje spaudos konferencijoje pasakė šio komiteto direktorė Rasa Drazdauskienė. — Iki šiol dar nėra viena Lietuvos verslo sritis nėra susilaukusi tokio specializuotos tarptautinės mugės dėmesio. Tai Lietuvos leidėjų darbo, per 10 nepriklausomybės metų įvykusių pokyčių knygą rinkoje pripažinimas.

R. Drazdauskienė pridūrė,

BUCHNESSE FRANKFURT 2002

PASAKOJIMAS TĖSIASI

kad Lietuvos ekspozicijos šūkis Frankfurte — „Pasakojimas tęsiasi“ (To be continued; Fortsetzung folgt). Šis šūkis atspindintis ir Lietuvos ženkle metaforiškai išreiškia bene svarbiausią Lietuvos istorijos bruožą: valstybės ir tautos istorinė raida buvo nuolatos pertraukiama karų ir okupacijų, po kurių vėl sekdamas intensyvi kūrybos laikotarpiai.

Teigdami, jog „pasakojimas tęsiasi“, norime pabrėžti nuolatinį siekimą net sunkiausiomis istorinėmis sąlygomis išlaikyti valstybės, tautos, žmogiskumo vertybes.

Išeivijos literatūra — ypatingas mūsų kultūros klodas

Spaudos konferencijoje pasirošimo Frankfurto mugėi organizacinio komiteto narys, Lietuvos leidėjų susivienijimo prezidentas Saulius Žukas sakė, kad Lietuvos istoriją, jos kultūrą Frankfurte pristatanti ekspozicija užims net 1,000 kvadratinį metrų, o leidyklų ekspozicijai bus patalpinta apie 200 kv. m. salėje. Bus ir terminės ekspozicijos bei stendai — vienuose išdėstytos lietuvių literatūros klasikų knygos, kituose — vaikų literatūra, trečiuose — enciklopedijos, albumai, meno leidiniai. Atspindės taip pat knygos menas, pradedant M. K. Čiurlionio ir baigiant talentingo dailininko, į Vilniaus knygų mugę atvykusio iš Lenkijos, Stasio Eidrigevičiaus iliustracijomis. Stenduose, ekspozicijose bus pabrėžtos svarbiausios mūsų kultūros, dvasinio gyvenimo temos: baltų, lietuvių kalbos, Lietuvos istorijos tarpiniai, rezistencija, partizaninis pasipriešinimas prieš okupantus, pagrindinė literatūra, *Katalikų Bažnyčios kronika*, jos spautuvės. Atspindės ir holokausto tema.

Ir Vilniaus knygų mugėje dalyvavęs Frankfurto knygų mugės direktorius L. A. Rudolf, ir Lietuvos leidėjų susivienijimo prezidentas S. Žukas pabrėžė išskirtinę vietą, kurią tarptautinėje Frankfurto knygų mugėje užims lietuvių egzodo literatūra. Stenduose atspindės išeivijos rašytojų kūryba ir veikla, sudaranti ypatingą mūsų kultūros klodą. Lankytojai matys išeivijoje parašytas ir išleistas knygas ir jų kolekcijas, tarp jų ir garsiąją Bostone leistą *Lietuvių enciklopediją*. Bus eksponuojamos ne tik Lietuvoje, bet ir kitose pasaulio šalyse išleistos išeivijos poeto ir filminko Jono Meko knygos. Čia tikėtų pristatyti ir jo filmą „Reminiscences of a Journey to Lithuania“. Atspindės Vokietijoje pradėtas ir New York išbujojęs ir didelę įtaką pasaulyje padaręs lietuvių išeivio Jurgio Mačiūno pradėtas „Fluxus“ meninis judėjimas. Bus pažymėta Algirdo Juliaus Greimo veikla.

Frankfurto knygų mugės organizatoriai pabrėžė, kad bene svarbiausias jos žymuo turėtų būti i vokiečių, anglų kalbas išverstos mūsų rašytojų knygų. Organizacinio komiteto direktorė R. Drazdauskienė pripažino, kad, deja, tai bene skaudžiausia vieta ruošiantis mugėi, nes turime gana mažai i vokiečių kalbą išverstų mūsų poetų, prozininkų knygų. Mažai jų išleista ir Vokietijos leidyklose. Bet stengiamasi sumažinti šią bėdą, kultūros ministerija jau skyrė ne vieną milijoną litų vertimams ir leidybai. Jau žinoma, kad iki Frankfurto mugės, prasidėsiančios spalio 9 d., i vokiečių kalbą bus išverstas J. Ivanauskaitės romanas *Ragana ir lietus*, A. Vaičiulio premijos laureatės R. Šerelytės novelių knyga *Ledynmetio žvaigždės*. Vėrines knygas papildys ir lietuvių literatūrą pernai pradėjusi leisti Vokietijos leidykla „Athena-Verlag“. Iki mugės ji užsimeis vokiečių kalba išleisti J. Kunčino romaną *Kilnojama Rontgeno stotis*, Valstybinės premijos laureato L. Gutausko *Laiškus iš Viešvilės*, prozininko T. Četrausko romaną *Juozas — taktinis PGL patriotas*, o taip pat literatūros tyrinėtojos A. Sprindytės ir vokiečių vertėjo K. Berthel parengtą *Lietuvių prozos antologiją*.

Frankfurto mugės stendus savo vokiškai parašytomis knygomis galėtų papildyti ir Vokietijos lietuviai, kad ir iš Ryprasių kilęs Alfredas Franskaitis, i vokiečių kalbą išvertęs A. Baranausko *Anykščių šilė*, Maironio poezijos, Justino Marcinkevičiaus rinktinę *Rugį ir ugnies kvapas*. Pagaliau stambų istorinį veikalą apie lietuvių ir vokiečių santykius vokiškai yra parašęs mūsų Vydūnas, ta jo knyga yra išleista Vokietijoje.

Organizacinio komiteto nare, Viešosios įstaigos „Lietuviškos knygos“ direktorė Aušrinė Jonikaitė sakė, kad dar iki Frankfurto mugės atidarymo Vokietijoje vyks Lietuvai ir jos kultūrai skirti renginiai. Vokietijos spaudoje bus spausdinami straipsniai apie Lietuvą, radijui ir televizijai kuriamos specialios laidos. Berlyne jau buvo surengtas Lietuvai skirtas literatūros vakaras, kuriame, be kita ko, literatūros tyrinėtoja Rita Tutytė vokiečių kultūrininkus supažindino su lietuvių egzodo literatūra, po karo Vokietijoje atkurtos lietuvių rašytojų draugijos veikla.

Bus rengiamos lietuvių rašytojų kelionės po Vokietiją, kūrybos skaitymai, diskusijos apie „mažos literatūros“ prob-

vienijimo prezidentas S. Žukas pabrėžė išskirtinę vietą, kurią tarptautinėje Frankfurto knygų mugėje užims lietuvių egzodo literatūra. Stenduose atspindės išeivijos rašytojų kūryba ir veikla, sudaranti ypatingą mūsų kultūros klodą. Lankytojai matys išeivijoje parašytas ir išleistas knygas ir jų kolekcijas, tarp jų ir garsiąją Bostone leistą *Lietuvių enciklopediją*. Bus eksponuojamos ne tik Lietuvoje, bet ir kitose pasaulio šalyse išleistos išeivijos poeto ir filminko Jono Meko knygos. Čia tikėtų pristatyti ir jo filmą „Reminiscences of a Journey to Lithuania“. Atspindės Vokietijoje pradėtas ir New York išbujojęs ir didelę įtaką pasaulyje padaręs lietuvių išeivio Jurgio Mačiūno pradėtas „Fluxus“ meninis judėjimas. Bus pažymėta Algirdo Juliaus Greimo veikla.

Frankfurto knygų mugės organizatoriai pabrėžė, kad bene svarbiausias jos žymuo turėtų būti i vokiečių, anglų kalbas išverstos mūsų rašytojų knygų. Organizacinio komiteto direktorė R. Drazdauskienė pripažino, kad, deja, tai bene skaudžiausia vieta ruošiantis mugėi, nes turime gana mažai i vokiečių kalbą išverstų mūsų poetų, prozininkų knygų. Mažai jų išleista ir Vokietijos leidyklose. Bet stengiamasi sumažinti šią bėdą, kultūros ministerija jau skyrė ne vieną milijoną litų vertimams ir leidybai. Jau žinoma, kad iki Frankfurto mugės, prasidėsiančios spalio 9 d., i vokiečių kalbą bus išverstas J. Ivanauskaitės romanas *Ragana ir lietus*, A. Vaičiulio premijos laureatės R. Šerelytės novelių knyga *Ledynmetio žvaigždės*. Vėrines knygas papildys ir lietuvių literatūrą pernai pradėjusi leisti Vokietijos leidykla „Athena-Verlag“. Iki mugės ji užsimeis vokiečių kalba išleisti J. Kunčino romaną *Kilnojama Rontgeno stotis*, Valstybinės premijos laureato L. Gutausko *Laiškus iš Viešvilės*, prozininko T. Četrausko romaną *Juozas — taktinis PGL patriotas*, o taip pat literatūros tyrinėtojos A. Sprindytės ir vokiečių vertėjo K. Berthel parengtą *Lietuvių prozos antologiją*.

Frankfurto mugės stendus savo vokiškai parašytomis knygomis galėtų papildyti ir Vokietijos lietuviai, kad ir iš Ryprasių kilęs Alfredas Franskaitis, i vokiečių kalbą išvertęs A. Baranausko *Anykščių šilė*, Maironio poezijos, Justino Marcinkevičiaus rinktinę *Rugį ir ugnies kvapas*. Pagaliau stambų istorinį veikalą apie lietuvių ir vokiečių santykius vokiškai yra parašęs mūsų Vydūnas, ta jo knyga yra išleista Vokietijoje.

Organizacinio komiteto nare, Viešosios įstaigos „Lietuviškos knygos“ direktorė Aušrinė Jonikaitė sakė, kad dar iki Frankfurto mugės atidarymo Vokietijoje vyks Lietuvai ir jos kultūrai skirti renginiai. Vokietijos spaudoje bus spausdinami straipsniai apie Lietuvą, radijui ir televizijai kuriamos specialios laidos. Berlyne jau buvo surengtas Lietuvai skirtas literatūros vakaras, kuriame, be kita ko, literatūros tyrinėtoja Rita Tutytė vokiečių kultūrininkus supažindino su lietuvių egzodo literatūra, po karo Vokietijoje atkurtos lietuvių rašytojų draugijos veikla.

Bus rengiamos lietuvių rašytojų kelionės po Vokietiją, kūrybos skaitymai, diskusijos apie „mažos literatūros“ prob-

Nukelta i 3 psl.

Prof. Algirdas Vizgirda (dešinėje), Rūta Prusevičienė, obojininkas Jean Louis Capezzalli (Prancūzija). Algirdo Rakausko nuotr.

JAV, Didžiosios Britanijos, Italijos ir kitų šalių. Kuo įdomus šių metų festivalis?

— Šiomet festivalio programa pateiks artimiausių kaimynų-latvių muzikos. Lietuvoje pastaraisiais metais žino-

gramas bei koncertines išvykas. Visai neseniai kūrybinę sutartį pasirašyta su JAV bendrove „Williams international“.

Kalbėjosi
Jadvyga Godunavičienė

Poetė Vitalija Bogutaitė, Penktojo poezijos vakaro programos dalyvė 2002 m. gegužės 11 d., Čikagoje

RYTIETIŠKO DŽIAUGSMO DETALĖ

Vitalija Bogutaitė

I

Jau baigiasi tropikinės liūtys. Tuoj brisim dumblinomis vagomis ir žemėn diegsim šlapia ryžio daiga, palaimintą pirmosios saulės, kad protėviams, užėjus sausras, būtų maisto.

Ir subrenda basos kojos į juodą vagą. Veiduose dega rudos, rytietiškai liūdnos, akys ir niekas nemato jų džiaugsmo (tik pakibus mėnulio delfia šventvagiškai juokias).

Jau baigiasi tropikinės liūtys. Ryžių daigų sodinimo liturgija. Geriam jazminų arbatą susėdę, bet niekas nesako kodėl, užbaigę sunkią darbo dieną, sėdim ir kalbam apie jų dievą.

II

Niekas nepylė krikšto vandens ant juodų ir stangrių plaukų, nemokino maldos į Dievą Tėvą, nei į Angelą Sargą. Niekas nepažvelgė į drėgnas jų akis, kuriomis teka genties ašaros.

Suvežę ryžių derlių, jie renkasi šventyklon, kurioj nėra nei Dievo, nei šventųjų, tik Buda išdidus bejausmiai priima jų dovanas.

Laimingi jie sugrįžta į namus, nes nežino, kad Dievo pažinimui reikia atgailos, kad galvą savo turi vandeniu nuplauti — ir jie nežino, kad nuo amžių juos drekinio, tik tropikinis lietus.

LIETUVIŠKOS KNYGOS... iš 2 psl.

leamas ir galimybės. Daug dėmesio bus skiriama naujajai dramaturgijai, nes Lietuvoje formuojasi stipri ir originali šio žanro kūrėjų karta.

Būtų labai gerai, jei D. Lukienės firma „Baltic Bookshelf“ dalyvautų Frankfurto didžiojoje tarptautinėje knygų mugėje. Tuomet apie tą firmą, jos veiklą plačiau sužinotų Baltijos šalių leidyklos, galėtų užsimegztį abiem pusėm naudingi ryšiai.

Kitų šalių leidėjams, rašytojams, vertėjams Frankfurte būtų įdomu susipažinti ir su „Tvermės“ leidykla, jau išleidusia ne tik 14 „Skomanto“ serijos knygų lietuvių, bet ir po keletą — estų, latvių, o taip pat anglų kalbomis. Mano galva, ši profesionaliai, skoningai leidžiama serija, susilauktų ypač jaunimo paklausos, nes apysakose apstu nuotykių, in-

trigų, prasmingų žygdarbių. Daugeliui sudomintų ir „Skomanto“ serijos tematika — tai apysakos iš dramatiškojo 13-jo amžiaus, kuriame sprendėsi ne tik Lietuvos valstybingumo, bet ir kitų Baltijos tautų likimas. Teigiamai įvertinęs šį K. Almeno projektą, žymus mokslininkas, veikalo *Lietuvos istorija* autorius prof. Edvardas Gudavičius sakė: „Skomanto“ stereotipai jungia du būtiniausius dalykus: vaizduoja nelabai iškreiptą istorinę tikrovę ir išspraudžia ją į įdomią ir logiškai pateisinamą intriga“.

Pasakojimas tęsiasi

Mugėje surengtame seminare, aptariant Lietuvos programą ir jos kryptis Frankfurto knygų mugėje, jos direktorius Lorenzo A. Rudolf sakė, kad maža šalis Lietuva, jos istorija, kalba, literatūra mažai

Iki rugsėjo 5 d. Vilniuje, Teatro, muzikos ir kino muziejuje veikia paroda „Lietuvių kūryba svetur“.

— Šioje, kelias sales užimančioje, parodoje lankytojai susipažįsta su JAV, Kanados, Australijos, Brazilijos, Argentinos, Lenkijos, Rusijos ir kitų kraštų lietuvių — išeivių kūryba teatro, muzikos ir kino srityse, — paaiškino muziejaus direktorės pavaduotoja J. Stankevičienė. Ji pridūrė, kad tai pirmoji šio, ne taip seniai įkurto, muziejaus paroda apie mūsų išeivijos dideles pastangas svetur puoselėti, turtinti lietuvių tautinę kultūrą ir meną.

— Rodome tai, ką mums iki šiol pavyko surasti ir išsaugoti muziejaus rinkiniuose. Tai įvairūs išeivijos leidiniai, koncertų, spektaklių, kino filmų programos, afišos (reklaminiai skelbimai), eskizai, fotografijos, gaidos, muzikos plokštelės, kitokie garso įrašai, pagaliau kino ir video-filmų, išeivijos menininkų laišakai, dokumentai, kitokie memorialiniai daiktai, — sakė J. Stankevičienė.

Daugelį jų parodos proga muziejui padovanojo ar paskolino patys išeivijos ir kultūros žmonės. Muziejuje su įdomumu varčiau Kolumbijoje ilgai gyvenusio, o paskui į Floridą persikėlusio, chorvedžio Z. Jonušo sukaupitą nuotraukų albumą. Kitą, fotografijų pilną albumą apie išeivijos kultūrinę veiklą parodai iš Kalifornijos atsiuntė P. Maželis. Lankytojai gali pa-

vartyti Brazilijoje bei JAV bažnytinę muziką kūręsio J. Stankūno albumą. Yra ir garsiajame su jo sukurtais muzikiniiais kūrniais. Parodoje taip pat yra eksponatų iš poetės ir teatralės B. Pukelevičiūtės, R. Kvilytės-Kulikauskienės, kitų išeivijoje ir Vilniuje gyvenančių kultūrininkų asmeninių archyvų.

Parodos kataloge rašoma, kad pirmoji lietuvių emigrantų banga į Šiaurės bei Pietų Ameriką atvyko 19 a. antroje pusėje. Bene seniausias parodos eksponatas — nuo laiko pageltęs, 1909 m. Philadelphiaje išleistas lapelis, skelbiantis, kad gegužės 24 d. Tomaševskio teatre įvyks Lietuvos laisvės klubo „teatrališkos trupės 5 aktų istoriškos tragedijos „Živilė“ (duktė kunigaikščio Karijoto) spektaklis“. Stenduose — vėlesnių metų Brooklyn, NY, veikusio Lietuvių operetės draugijos spektaklių programos, 1925 m. S. Vaineiko padaryta Binghamton, NY, „Aušros“ choro dalyvių įdo-

žinoma, ne tik Vokietijoje, bet ir kitose šalyse. Tad pagalvojau, kad „Tvermės“ leidykla, šioje mugėje dalyvaudama su įvairiakalbe „Skomanto“ istorine serija, padėtų geriau susipažinti su Lietuvos istorija.

Meninę Lietuvos pristatymo Vokietijoje dalį rugsėjo mėnesyje Munichene pradės kultūros renginiai: Oskaro Koršunovo teatro spektakliai. Juos matys ir Frankfurto žiūrovai. Muzikinei kultūrai atstovaus džiazo muzikantų pasirodymai. Programas papildys Lietuvos fotografijos bei kino parodos. Frankfurto žydų muziejuje surengtas ekspozicijos supažindins su žydų kultūros paveldu Lietuvoje. Frankfurto mugės dienomis bus surengtas rašytojų forumas — susitikimas su 20 žinomų Lietuvos prozininkų, poetų, dramaturgų. Atskiras dėmesys bus skiriamas išeivijoje gyvenančių lietuvių rašytojų kūrybai.

mi sena fotografija, kiti eksponatai.

Peržiūrėjus kitas parodos ekspozicijas, tampa akivaizdu, kad lietuviška kultūrinė veikla, jos kokybė žymiai pagerėjo, kai į JAV, Kanadą, kitas Vakarų šalis plūstelėjo pokario išeivijos karta. Tarp pasitraukusių buvo daug teatro, muzikos, kitų meno sričių profesionalų. Gresiant antrajai sovietinei okupacijai, į vakarus pasitraukė visos „M. K. Čiurlionio“ ansamblis, kurio kanklininkų grupės nuotrauką matė parodos lankytojai.

Muziejaus eksponatai rodo, kad gyva teatrinė ir koncertinė veikla prasidėjo dar Vokietijoje, DP stovyklose. Štai mačiau Hanau stovykloje 1946 m. rugsėjo 20 d. S. Pilkos pastatytos F. Shiller dramos kukliai, bet nuširdžiai išleista programą. Joje — paties S. Pilkos parašyta: „Šis spektaklis gimė iš meilės ir pasiryžimo. Viskas buvo padaryta iš niekur, čia pat, vietoje, pačių vaidintojų arba jų draugų rankomis“. Programa liudija, kad spektaklio dailininku buvo K. Jezerskis, vaidino A. Kurauskas, K. Veselka, E. Vilutienė, A. Cinzas ir kiti.

Stenduose — daug nuotraukų, programų, kitų eksponatų apie tuomet pabėgėlių stovyklose įsikūrusi dramos mėgėjų sambūrį „Atžalynas“, Ausburgo Lietuvių dramos teatrą, kurio A. Zalinkevičaitės ir kiti režisieriaus spektakliuose vaidino B. Pukelevičiūtė, S. Kielaitė, A. Brinka ir kiti. Įdomus parodos dokumentas, liudijantis, kad 1946 m. pradžioje „Sambūriui“ Atžalynas“ LTB paskyrė rusų 4a bloke“. Ten ir gimė A. Skėtačio „Vieną vakarą“, A. Gustaičio „Sekminių vainikas“, kiti spektakliai. Su jais vaidintojai gastroliavo Wuersburgo, kitose lietuvių stovyklose.

Parodoje atsispindi gyva, kone profesionali, išeivijos teatrinė ir koncertinė veikla JAV. Nuotraukomis, programomis, reklaminiais plakatais atskleidžiami iki šiol aktyviai veikiantis Los Angeles Lietuvių dramos sambūrio pirmieji žingsniai, pirmieji spektakliai. Nuotraukose — scenos iš 1964 m. pavasarį režisieriaus J. Kaributo pastatytos A. Kairio komedijos „Diagnozė“, Šv. Kazimiero parapijos saleje dvejais metais vėliau įvykusio P. Babicko veikalo „Gintara žemės pasaka“ pastatymas. Eksponatai liudija, kad Los Angeles dramos sambūris su A. Landsbergio komedija „Onos veidas“ 1984 m. gastroliavo Čikagoje, Jaunimo centre.

Atsispindi taip pat pirmojo JAV bei Kanadoje iki šiol rengiamo lietuvių teatro festivalio iniciatoriaus rašytojo ir dramaturgo A. Kairio gyva veikla. Jam skirtame stende dėmesį atkreipė renginio programa, vykusį Jaunimo centre 1978 m. balandžio 23 d. A. Kairiui įteikiant *Draugo* romano premiją. Tuomet ištrauką iš A. Kairio romano *Po Damoklo kardu* skaitė D. Kučėnienė.

Atsispindi ir anais laikais klestėjusi, o dabar vėl atgyjanti Čikagos lietuvių teatrinė veikla. Eksponatai liudija

apie 1952 m. rudenį A. Rūko pastatytą premjerą „Bubulis ir Dundulis“. Scenografas buvo dailininkas V. Petravičius. O štai J. Kelečiaus eskizai A. Gustaičio dramai „Mėnulio užtemimas“, T. Valiaus kostiumų eskizai B. Pukelevičiūtės dramai „Aukso žąsis“. Vėlgį nuotrauka gerai nusiteikusių P. Vaičiūno komedijos „Vaidilutės“ artistų — V. Juodkos, D. Srugaitės, L. Šulaitytės-Day, V. Srugienės, J. Ivanausko.

Nuotraukose, programose, kituose eksponatuose atsispindi taip pat Australijos lietuvių buvusi teatrinė veikla, Sidney lietuvių teatro „Atžala“ spektakliai, jų režisierės A. Saudargienės sugebėjimai.

Parodoje plačiai eksponuojama garsoji, prie savo penkiasdešimtmečio artėjanti Čikagos Lietuvių opera. Atskiri stendai skirti G. Bizet „Carmen“, A. Ponchielli „Lietuviai“, Ch. Gaunod „Faustas“ ir kitiems pastatymams, eksponuojami A. Valeškos eskizai K. V. Banaičio operai „Jūraitė ir kastytis“. Beje yra stendai, skirti A. Kučionui, V. Jakubėnui, S. Barui, D. Stankaitytei, Vazneliui, kitiems operos dirigentams, meno vadovams, solistams. Atkreipia dėmesį iš A. Kučiono albumo eksponuojama didelė nuotrauka, kurioje matyti visi Čikagos lietuvių operos dalyviai. Gaila, kad ekspozicijos rengėjai nepažymėjo fotografovimo datos. Pasigedau taip pat su lietuvišku teatru, Čikagos opera susijusio, libreto vertusio poeto S. Santvaro didelės reikšmės pavaizdavimo.

Užtat atsispindi išeivijos lietuvių koncertinė, chorinė veikla. Dėmesį atkreipė 1956 m. liepos 1 d. Čikagoje įvykusios pirmosios JAV ir Kanados lietuvių dainų šventės spalvingas plakatas. Iš jo sužinojome, kad šioje svarbioje, tradicinėje tapusioje pirmojoje šventėje tuomet dalyvavo 40 chorų ir 1,200 dainininkų.

Plačiai pavaizduota Melbourne lietuvių dainos sambūrio veikla, „Klumpakojų“ koncertai 1972-1973 m.

Parodos stenduose atgyja svetur gyvenusių mūsų žymiųjų profesionalių solistų veikla. Štai V. Jonuškaitė-Zaunienei skirtame atskirame stende yra nuotraukų iš jos gyvenimo Kalifornijoje, iš koncertinės veiklos. Vieno New Yorko 1949 m. vykusio didelio solinio koncerto programa rodo, kad tuomet V. Jonuškaitė-Zauniene atliko Monteverdi, Berlioz, Debussy, Gluck, o taip pat lietuvių kompozitorių J. Tallat-Kelpšės, J. Gruodžio kūrinius. Parodoma kitos primadonos E. Kardelienės veikla, programa su 1960 m. Montrealyje veikusios jos muzikos studijos lankytojų koncerto turiniu. Nepamiršta ir išraiškos šokio pradininkės Lietuvoje D. Nasvytės veikla Australijoje. Įvairūs eksponatai liudija apie jos meninio šokio studijos aktyvumą. Įdomus ir išeivijos dailininkės Z. Sodeikienės 1972 m. padarytas koncertinis kostiumas tuometinei Lietuvos dainininkei G. Kaukaitei.

Jei apie išeivijos muzikinį gyvenimą, žymesnius kompozitorius ir didelius kūrybi-

nus darbus užjūryje jau nemažai žinome iš muzikologės J. Vyliūtės išleistų knygų, Vilniuje jos rengiamų vakarų, tai iki šiol beveik nežinomi išeivijos lietuvių filmininkai ir jų veikla. Gal todėl gana daug lankytojų pritraukė šią meno sritį vaizduojantys parodos stendai ir eksponatai. Muziejaus kino skyriaus vedėja R. Jackūnaitė mano dėmesį atkreipė į nuotrauką skrybėlėto ir akinuoto vyriškio, ranka sukancio seno filmavimo aparato (kameros) rankenėlę.

— Tai pirmasis lietuvių išeivijoje mums žinomas kino operatorius Antanas Račiūnas. Emigravęs į Ameriką dar 19 amžiaus pabaigoje, kai tik pradėjo vystyti kinas, anglų kasyklose užsidirbęs dolerių ir nusipirkęs kino kamerą, jis pradėjo filmuoti, — paaiškino R. Jackūnaitė. Parodoje yra kadras iš jo filmo „Pabaigtuvės“. Tai būrelis anų laikų Lietuvos sienpjočių ir grėbėjų. Mat filmuoti A. Račiūnas mėgdavo nuvažiuoti į Lietuvą, į gimtąją Suvalkiją, o grįžęs rodydavo filmus savo tautiečiams Brooklynėje. Jie labai domėjosi pasiilgtos Lietuvos vaizdais, pagėdavo vis naujų A. Račiūno „judžių“ (taip tada JAV lietuvių vadindavo A. Račiūno ir kitų filmininkų filmus — judančius vaizdus. Beje, tai grynai ir gražus lietuviškas žodis, kuriuo dera susidomėti mūsų kalbininkams). Neretai JAV lietuvių užsakydavo A. Račiūnui nufilmuoti ir parvežti į Brooklyn jų gimtųjų kaimų ir miestelių vaizdus, ką operatorius stengdavosi įvykdyti ir pelnė tautiečių pripažinimą. A. Račiūnas taip pat filmuodavo JAV lietuvių piknikus, net Atlante skęstantį laivą.

O štai jau prie garsinės kino kameros nuotraukoje įamžintas kitas išeivijos filmininkas J. Januškevičius. Jis pasižymi tuo, kad buvo bene pirmasis lietuvis, svetur pradėjęs filmuoti su garsine kamera. Jo geriausi kadrai taip pat parsivežti iš kelionių po Lietuvą. Parodos eksponatai rodo, kad J. Januškevičius garsine kino kamera nuo 1933 m. prifilmavo 7,500 metrų juostos, kurią parodė Amerikos lietuvių klube.

Bene didžiausią įspūdį paliko parodoje eksponuoti kadrai iš brolių Kazio ir Mečio Motuzų spalvotų filmų. Štai gandrulizdyje gandrų pora, iš miško žolės kyšantis baravykas, nusvirusios rugių varpos, ūkininkas važiuoja lauko kekeleliu, pasikinkęs arkli. Tai iš tiesų tėvynės grožio, rojaus gabaliukai, sakyti J. Mekas. Lietuvių nufilmuotas juostas broliai Motuzai 1933-1939 m. vežiodavo ir rodydavo New Yorko, Čikagos, Pittsburgho, Worcester, kituose lietuvių telkiniuose, bendruomenėse. „Brolių Motuzų filmai parodo, kad Lietuva savo originaliu grožiu ir kultūra ne tik nėra atsilikusi nuo kitų šalių, bet daugelį kuom kitas šalis net ir pralenkusi“, — 1933 m. kovo 16 d. laidoje rašė laikraštis *Vienybė*.

Parodos stenduose dar matome kitų išeivijos filmininkų G. Klimo, J. Miliaus, K. Lukšio nuotraukas, jų nufilmuo-

tus kadrus, programas, Maskvoje gyvenusius pirmosios lietuvių pieštinės kino animacijos dailininkės G. Braziškytės piešinius 1959 animaciniam filmui „Gintarinė pilis“. Rodoma Holivudinių — pramoginių filmų žvaigždė lietuvaite Rūta Lee-Kilmonytė, o taip pat bene iki šiol JAV, Anglijoje besifilmuojantis kino aktorius K. Garas. Įdomi R. Lee nuotrauka su jos pacytos 1953 m. lietuviškai užrašytais žodžiais: „Su meile ir nuširdžiais linkėjimais Lietuvos kinematografininkams“.

Didžiąją dalį išeivijos kino ekspozicijos pelnytai užima, 1944 m. į vakarus pasitraukusio ir 1949 m. New Yorke apsigyvenusio poeto bei nepriklausomo kino vėliavnninko, Lietuvos valstybinės premijos laureato, Vytauto Didžiojo universiteto garbės daktaro Jono Meko veiklai pavaizduot. Lankytojai sustoja prie jo naujausio beveik 5 valandų filmo „Kai aš taip stūmiaus toliau, retkarčiais grožio akimirkos krito per mano akis“ spalvingo plakato, kuris dar ne taip seniai mirgėjo Berlyno gatvėse ir aikštėse. Šiame mieste įvykusiame tarptautiniame kino festivalyje šis J. Meko filmas sulaukė gausių spaudos žiūrovų ir kuo geriausio kino kritikų, pasaulio spaudos įvertinimo. Čia pat kabo J. Meko pasirašytas „Antimanifestas“ kino100-ųjų metų suktakiai. Tame dokumente jis rašo, kad šios suktakties proga visur kalbėta tik apie komercinį, holivudinį kiną ir jo „žvaigždės“, o ne užsiminta apie avangardinį, nekomercinį kiną. „Bet aš noriu šia proga pasakyti štai ką: pasipūtimo, efektingumo, šimtamilijoninės kino produkcijos laikais aš noriu pasisakyti už mažą, nematomą žmogaus dvasios veiklą, tokią subtilią, tokią mažą, kad ji išnyksta, atnešta po Klygos šviesomis. Aš noriu švęsti už mažas kino formas, lyries formas, poetas, akvareles, etudus, škius, atvirus, arabeskas, triolietus ir begalečius, ir trumpas 8 mm dainas.“ — (suprask — 8 mm filmas. A.N.) be kita ko, „Antimanifeste“ rašo J. Mekas.

Parodos stenduose — J. Meko filmų programos New Yorko, Paryžiaus, Avignone, kituose pasaulio miestuose, Princeton universiteto 1992 m. išleista solidi David E. James studija *Jonas Mekas and the New York underground*, jo vadovaujamo nepriklausomo kino pasaulinio centro — „Anthology Film Archives“ 30-čiai skirtas leidinys, New Yrke J. Meko leisto žurnalo *Film Culture* 1973 56-57 numeriai (laidos), Japonijoje išleistas *Semeniškių idilės*, kitos jo poezijos knygos. Mat, jo poezija siejasi su jo kinu. „J. Meko eilėraščiai yra tarsi kinematografinės miniatūros, tarsi scenarijai, — semiotiniu žvilgsniu analizuodamas J. Meko filmų ir poezijos sąsajas, rašė literatūros tyrinėtojas S. Žukas.

Daug ką sudomina stendas su nuotraukomis apie J. Meko kasdienybę. Greta — palpa, kurioje lankytojai gali pabūti J. Meko filmus. Viename iš jų „Lost, Lost, Lost“ (Prarasta, prarasta, prarasta) jo kamera užfiksavo kompozitorių J. Kučinską prie vargonų, rašytojo Algirdo Landsbergio vestuves New Yorke, kalbą sakantį Sidzikauską, ALTo suvažiavimą, svetur atsidurusius brolius Biržiškas, rašytojus S. Zaborską, N.

Nukelta į 4 psl.

ŠVYSTELEJIMAI

LIETUVOS KULTŪRA

Biuras parodyti šių kultūrų kitoms tautoms

Tiek tautai, tiek valstybei reikia organizuoto kelio su pažindinti kitas tautas su savąja kultūra. Ta reikalą suvokusios net trys Lietuvos ministerijos — Užsienio reikalų, Kultūros bei Švietimo ir mokslo — jungtinėmis pajėgomis įsteigė Lietuvos instituto biurą Vilniuje. Šios įstaigos uždavinys yra skleisti įvairiopa informaciją apie Lietuvos kultūrą: imtis iniciatyvos, rengti ar koordinuoti parodas, koncertus, seminarus, leidinius bei kitus projektus. Į pagalbą atėjo Lietuvai draugiška Švedija finansine parama bei atverdama savo duris, kad šio instituto darbuotojai galėtų stažuotis atitinkamose švietimo įstaigose Stokholme. 2002 metais vykdomi šie projektai (pirmasis jau atliktas): Lietuvos kultūros dienos Tiuringijoje, Vokietijoje (balandžio mėn.), Lietuvos nacionalinės parodos kultūrinė programa Rygoje (gegužės 22-25 d.), Lietuvos kultūros dienos Uzbekijoje (spalio mėn.). Be to, šis biuras kartu su Vilniaus Universitetu tirs, koks yra Lietuvos įvaizdis kitose pasaulio šalyse.

MENAS IR MEDITACIJA

Grožis — sveikatos šaltinis

Lietuva atsiveria ne tik neigiamoms, bet ir teigiamoms idėjoms — tiek iš Vakarų, tiek ir Rytų. Viena tokių idėjų — kaip pasinaudoti gamtoje ir pačiame žmoguje esančiomis galiomis; pavyzdžiui, tomis, kurios siejasi su grožiu, kuryba ir menu. Prieš septynerius metus režisierė A. Damkauskaitė-Slavinskienė susidomėjo ezoterine psichologija, meditacine kuryba. Šis susipažinimas nuvedė ją toliau į praktiką — būtent, panaudoti unikalią sveikatos atstatymo metodiką, pagrįstą muzika, piešimu ir šokių. Gegužės 14 d., Vilniuje atidaryta jos meditacinės dailės paroda „Kosminė energija“, kurioje piešiniais autorė atskleidžia piešimo terapijos galimybes.

LINGVISTIKA

Europos žodynas lietuvių kalba

Europos Bendrijai priklausančioms tautoms reikia rasti bendrą kalbą, pradžioje — oficialią, dokumentinę. Europos Parlamento, Europos Bendrijų komisijos ir Europos Bendrijų oficialių leidinių biuro iniciatyva 1984 metais buvo pradėtas ruošti, o 1984 metais — išleistas pirmasis Europos žodynas septyniomis kalbomis: anglų, danų, graikų, italų, olandų, prancūzų ir vokiečių. 1995 metais Lietuvos Respublika pasirašė sutartį su Europos Bendrijų oficialių leidinių biuru dėl Europos žodyno vertimo ir spausdinimo lietuvių kalba. Praėjusių metų pabaigoje vertėjai ir kalbininkai savo darbą baigė. Šis žodynas lietuvių kalba jau spausdinamas.

Europos žodynas — tai sisteminis žodžių ir žodžių junginių žodynas. Jo paskirtis — pateikti dokumentams naudotinų žodžių prasmę. Tai daugiakalbis žodynas. Jis apima visas Europos Bendrijų veiklos sritis: politiką, tarptautinius santykius, teisę, ekonomiką, prekybą, finansus, socialinius klausimus, švietimą, komunikacijas, mokslą, verslą ir konkurenciją, užimtumą ir darbo sąlygas, transportą, aplinką, žemės ūkį, miškininkystę ir žuvininkystę, žemės ūkio ir maisto produktų gamybą, technologiją ir tyrimus, energetiką, pramonę, geografiją bei tarptautines organizacijas.

LEIDINIAI

Dvi sielos draugystei skirtos knygos

Europoje garsėjančio airių poeto John O'Donohue knygos kruopščiai ir sklandžiaiame D. J. Vabalienės vertime jau pasiekė Lietuvą, o per ją ir išeiviją. Šiuo metu „Tyto alba“ leidykla išleido dvi šio autoriaus knygas: „Anam Cara — keltų pasaulio dvasinė išmintis ir Amžinybės atbalsiai — tikrųjų namų ilgesys. Vien tik pasigerėtinai spaudos darbas ir dail. Ilonos Kukenytės bei Daumanto Kazdailio sukurti viršeliai traukia imti tas knygas į rankas, vartyti, glostyti ir nebepaleisti. Kuo ne kuo, bet leidinių grožiu šių dienų Lietuva gali pelnytai didžiuotis, o John O'Donohue turėtų būti Lietuvai ypač dėkingas už jo knygų orią, skoningą, rimtai patrauklią išvaizdą.

Ypatinga knygų išorė slepia dar ypatingesnį vidų. Tai, kaip kritikai sako, reta filosofijos, poezijos ir dvasingumo sintezė.

Didelis šių knygų, ypač „Anam Cara“, pasiseikimas rodo Vakarų žmogaus dvasinį alkį, kurio nenumalšina vadinamoji „pop-kultūra“ ir įvai-

rių materialinių gėrybių perteklius. Vis tobulejanti technika, vis gausėjantys atradimai bei išradimai didina įtampą kasdienybėje, o nežmoniškas tempas visose gyvenimo srityse žmogų išbloškia iš pusiausvyros. Kasmet auga pasibaisėtinų nusikaltimų skaičiai, kasmet didėja mažamečių nusikaltėlių būriai. Kasmet žiaurėja jaunimui taikomi filmai ir TV programos. Jau dabar medicinos tyrimai skelbia, kad tik vieną valandą į dieną žiūrėdamas televizijoje rodomas žiaurumas, vaikas darosi agresyvus ir piktas; jaunuolio amžiuje agresyvumas išsivysto į žiaurumą.

Nestebėtina, kad šitokios dvasinės sausros pasaulyje žmogus pradeda ieškoti atgailos. Atgaivą siūlo O'Donohue knygos. Tarp tų meniškų viršelių slepiasi tyla, dvasios ramybė, nesuteršta gamta, nesujaukti jausmai, tikroji draugystė ir meilė.

„Anam Cara“ senovės galų kalboje reiškia sielos draugą. Tą temą autorius ir gvildena šioje savo knygoje. O'Donohue suskirstė ją į šiuos skyrius:

prologą, draugystės paslaptį, pojųčių dvasingumą, vienvės šviesą, darbas — poetinė augimo apraška, dvasinio derliaus grožį ir mirtį (horizontas šulinyje).

„Anam Cara“ pagrindinė mintis — sielų draugystė — tas ypatingas ryšys tarp dvejų žmonių. Tas ryšys pripildo gyvenimą meile, pasitikėjimu, supratimu. Trumpais, aiškiais sakiniiais autorius gvildena šį gilų žmogiškumo ryšį, pasitelkdamas senųjų keltų tikėjimus, jų tamprų sąlytį su gamta, daugelyje vietų cituodamas keltų liaudies posakius ir maldas, vadinamas palaiminimais. Keltų tikėjimas, kad šviesa — gyvybės motina — skatino juos mąstyti apie gyvenimo prasmę. Mintis, kaip šviesos sinonimas, ilgainiui tapo ir vakarietiškoji tradicija.

Šviesa veda autorių gilyn į sielos esmę, kuri yra meilė. „Sielai reikia meilės, kaip kūnui oro“ (24 psl.). Kai žmogus ne tik myli, bet leidžiasi būti mylimas, priartėja prie jam skirtos amžinybės. Meilė — sielos kalba ieškanti atsiliepi-mo, o jai atsiliepti gali tik „anam cara“ — sielos draugas. „Anam Cara“ reikalingas kiekvienam. Sielos draugai dalinasi savo slapčiaisiais troškimais ir mintimis. Su „anam cara“ gali būti toks, koks esi, be melo, be apsimetimo, be įsivaizdavimo. Tai draugystė, paremta ir persmelkta meile. Senovės keltai visa tai suprato ir vertino labai realiai, nes meilė gi ne sentimentai, bet realiausia ir kūrybingiausia žmogaus būties forma. Draugystė autorius vadina dieviška, nes ir pats Jėzus savo pasekėjus vadino draugais. Tačiau, kai į savo gyvenimą įsileidi kitą, sako autorius, tampa pažeidžiamas. Nieko nėra skaudžiau, jei apvilnia ištikimas draugas. Įvairūs apvylimai ir išdavimai įvyksta tada, kai idėja atsiskiria nuo meilės žmogui išsigimdama į smurtą ir priepauidą, į fundamentalizmą.

„Pojučių dvasingumas“ — labai įdomus šios knygos skyrius. Čia autorius giliai paličia kūno svarbą žmogui. „Kūnas — sielos angelas“, sako autorius, — jis globoja ir išreiškia sielą. Žmogus nuo amžių trokšta ir žavisi vieta, būtų tai kraštas ar savi namai. Tačiau giliausia prasme žmogui artimiausia vieta yra jo kūnas — vienintelis namai visatoje! Autorius nemažai kalba apie religijų „nusiđėjimą“ kūnui. Jo nuomone, neigiamas žvilgsnis į kūną glūdi graikų filosofijoje. Kas gana keistai skamba, stebint jau vien tik antikos meną — tobulą kūno apoteozę.

Vėliau krikščionys, priėmę graikų filosofiją, pamiršę Kristaus skelbtą ir įvykdytą kūno prisikėlimą, ir ėmė bodėtis kūnui, kaip nuopolio šaltiniui. Krikščionys neįvertina kūniškos būties šventumo. Iš tikrųjų, vidinis žmogaus pasaulis veržiasi būti matomas, jautiamas, liečiamas, ir šias galimybes jau suteikia kūnas. Kūnas nusipelno pagarbos ir priežiūros.

Šie O'Donohue svarstymai suveda skaitytoją akistatos su dabartinių laikų paradoksu žmogaus kūno atveju. Iš vienos pusės klesti išreklamuotas kūno kultas, iš kitos — negailingas kūno alinimas visų fizinių malonumų persotinu. Tarytum atsvarai šių laikų cinizmui, autorius cituoja senųjų palaiminimų: „Tebūnie palaimintas tavo kūnas, kad suprastum, jog tavo kūnas yra ištikimas ir puikus tavo sielos draugas“ (88 psl.).

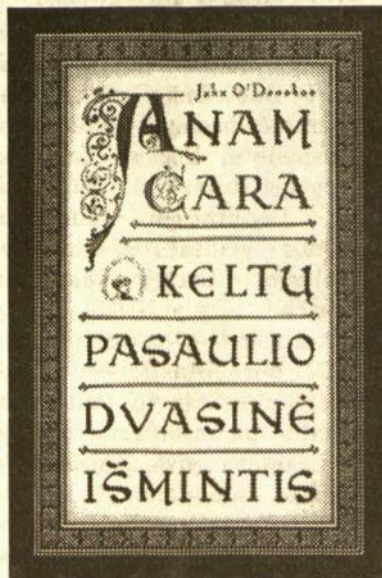
Vienas iš šio skyriaus poskyrių „Skonis ir kalba“ skaudžiai užgauna ir mūsų dabartinės lietuvių kalbos stygą. Čia autorius liūdnei pastebi, kad skonio ir kalbos pojūčiai tapo šiuolaikinio pasaulio aukomis: „Greitas maistas (fast food) yra išdava skonio pojūčio atrofijos“. Tas pats gavosi su kalba: žodžiai pavirto į „greitą maistą“ — be skonio.

Paviršutiniškame, skubančiame mūsų pasaulyje kalba, anot autoriaus, sutrumpinta iki kodo ar etiketės, virto tik kalbos šmėkla. Tą šmėklą regime ir mūsų „sutarptautintoje“ svetimžodžiais užgriozdintoje kalboje. „Šiuolaikinės kalbose nebėra pojūčio, nebėra žodžių istorijos“, rašo O. 'Donohue, „žodžiai per skurdus, kad atkartotų patirtį“.

Dar viena šiuolaikinės kultūros auka, O'Donohue many-mu, yra tyla. Žmonija gyvena įtampos ir agresijos amžiuje. Triukšminga reklama ir sensacijos griaua sielos vidaus pasaulį. Žmogus kenčia nuo įtampų, nes nebėra laiko tylai. Tyla — dieviškumo sesuo ir sielos draugė. Vienas iš tikros draugystės uždavinių — su-pratingai įsiklausyti į tylą. Šių laikų triukšme nukendžia gilūs pokalbis: kalbama paviršutiniškai, skubiai, banaliai. O iš tikrųjų, apie dvejų žmonių draugystės tvirtumą, galima spręsti iš to, kaip jie kartu būdami gali tylėti.

John O'Donohue nemažai kalba apie kitimą ir augimą ir kaip naujos patirtys praturtina sielą bei pagilina atmintį. Kiekviena diena yra dovana, ką puikiai suprato senovės keltai ir kalbėjo apie ją palaiminimais, kaip pvz. „Dieve, palaimink man naują dieną, kurios malonės niekad anksčiau nepatyrčiau“, arba „Aš šiandien pakylu per Dievo galybę, kad jis mane vestų... kad Dievo angelai mane gelbėtų... nuo visų, kas linki man blogo“. (140-141 psl.). Kitimas, augimas, skatina į visavertį gyvenimą. Autoriaus nuomone, viena iš didžiųjų nuodėmių — nevisavertis gyvenimas sukaustytas baimės, išpraustas iš anksto sugalvotus modelius. Kada žmogus žvelgia į pasaulį su nuostaba ir entuziazmu kaip vaikas, jam atsidero galimybių pasaulis. Šis poskyris, kaip ir dauguma, užbaigiamas „palaiminimu“:

„Kad suprastum... savo
ypatingą paskirtį čia,
Kad išmoktum žiūrėti į save
su tokiu pasigėrėjimu...
Su koku žiūri į tave Dievas
kiekvieną akimirka...“
(135 psl.)

Ši knyga, kaip jos vardas sako, pilna senovės keltų išminties perliukų ir gyvenimo pavyzdžių. Šios senos tautos, jau beveik praradusios savo kalbą, pasaulėžiūra ir tikėjimai turi nemažai panašumo su mūsų senosios liaudies. Tai ypač žymu, kai autorius ap-

„Liverpoolio oratorijos“ atlikėjai.

Vitalijaus Lebenkovo nuotr.

Premjera Klaipėdoje — „Liverpoolio oratorija“

Besibaigiančių 2001-ųjų gruodis buvo dosnus Klaipėdos muzikos gerbėjams muzikinių renginių, koncertų įvairove. Gruodžio 15-ąją Klaipėdos universiteto Menų fakulteto salė sunkiai talpino klausytojus, susirinkusius į Paul McCartney „Liverpool oratorio“ pirmąjį atlikimą Lietuvoje. Vieno pagrindinių legendinės „The Beatles“ grupės muzikanto bei dainų leidinių autoriaus kūrinys pasiekė Lietuvą Klaipėdos universiteto Menų fakulteto Chorvedybos katedros profesorius Algio Zaboro dėka.

Kadangi Lietuvos klausytojui Paul McCartney iki šiol buvo žinomas tik kaip populiarių lyrynių dainų autorius, buvo įdomu jį išgirsti visai kitame aplūpa. Oratorija, parašyta melodinga, nesudėtinga kalba. Kūrinys buvo sukurtas prieš dešimt metų, Liverpoolio Karališkosios filharmonijos, šven-

tusios savo 150-ąsias įkūrimo metines, užsakymu. Tai pušantros valandos trukmės kūrinys, apdainuojantis ir išaukštinantis šeimą, meilę bei santarvę joje. Kūrinys apstu paties autoriaus gyvenimo faktų, autobiografinių detalių. Karas, jaunystė, pirmoji meilė, vedybinis gyvenimas darbas — visa tai persipina oratorijos dalyse: I Karas, II Mokykla, III Kripta, IV Tėvas, V Vedybos, VI Darbas, VII Križės, VIII Taika.

Oratorija parašyta mišriam, vaikų ir merginų chorams, solistams ir simfoniniam orkestrui.

Lietuviškas kūrinio tekstas Evelinos Prymak ir Algio Zaboro. Klaipėdoje ją atliko KU mišrus choras „Gilija“ (vad. A. Zaboras), Berniukų ir jaunųjų choras „Gintarelis“ (vad. J. Kubilius), KU MF Chorvedybos katedros merginų choras (vad. Z. Kari-

niauskienė), Valentina Vadoklienė (sopranas), Dalia Kužmarskytė (mezzosopranas), Mindaugas Zimkus ir Vitalijus Muravjovas (tenorai), Vytautas Kliukinskas (bosas), Viktoras Gerasimovas (diskantas), Inga Maknavičienė (fortepijonas), Tatjana Romaškina (fortepijonas), Jelena Pazauč (vargonai), Saulius Šiaučūlis (sintezatorius), Vladas Laumenis (mušamieji), Aušra Kuraitė (fleita), Jurgis Karbauskas (violonėlė), Karolis Makauskas (skaitovas). Kūrinį dirigavo profesorius Algis Zaboras.

Koncertu buvo paminėti du gražūs jubiliejai — Klaipėdos mišraus choro „Gilija“ kūrybinės veiklos 35-metis bei profesorius Algio Zaboro kūrybinės veiklos 30-metis.

Dalia Pilipavičienė

D. Pilipavičienė yra Klaipėdos universiteto Menų fakulteto Chorvedybos katedros dėstytoja.

rašinėja Airijos kaimiečių mirtį: ji sutinkama be isterijos, oriai, nuolankiai; mirusysis išlydimas su palaiminimais ir raudomis, kaip ir Lietuvos kaimuose. Žmonės, gyvenantys arti gamtos, lengviau apvaldo mirties baimę: jie įpratę į amžinąjį gamtos ciklą nuo sėjos iki pjūties iki sėjos...

Visa, kas gyva, juda.

Šventumo ilgesys, glūdinis širdyje, išjudina žmogaus gyvenimą.

John O'Donohue

„Dabarties kultūra“, rašo autorius, „labai stengiasi paneigti mirties buvimą, nors tai yra stipriausias žmonijos išgyvenimas. Žiniasklaidos ir reklamų pasaulis stengiasi kurti nemirtingumo kultą“ (210 psl.) John O'Donohue stipriai pabrėžia mirtį, kaip grįžimą namo ir cituoja keltišką maldą:

„Aš su tavim einu namo
į tavo rudens pavasario ir
vasaros namus.
Aš su tavim einu namo, tave
mylintis tavo vaikas
į tavo amžinybės lovą
amžinam miegui...“
(211 psl.)

Gera žinoma posakis — auksinė senatvė — dažnai taramas su karčia ironija, nes senatvė kiekvienam yra sunki. Bet šis autorius senatvę vadina „spalvingu saulėlydžiu, kuris svetingai pasitinka naktį“ Senatvė — aiškumo metas, senatvė — laikotarpis, kada sužinai, ką tau padarė gyvenimas ir ką tu padarei su savo gyvenimu. Knyga baigiama palaiminimu mirčiai:

„Meldžiuosi, kad tau būtų suteikta
Paguodos ir tvirtybės
malonė tavo
Mirties valandą
Kad tavo sielą šypsotųsi, kai
tave
Aphabins Anam Cara.
(235 psl.)

John O'Donohue — senosios airių liaudies, jos mitologijos ir totalaus ryšio su gamta atsidavęs gerbėjas, gana panašus į mūsų Vydūną. Keltų ryšio ratas — amžinas gimimo-mirimo-gimimo pasikartojimas gamtoje, dinamiškos pusiausvyros ritmas, šioje knygoje ypač pabrėžiamas, kartais iki panteistiško žvilgsnio į gamtą. Bet tai tik prasmingas fonas giliai krikščioniškai minčiai, kad visagalė Apvaizda palaiko žmogaus kasdienybę ir, su visa persmelkiančia meile, veda jį į tikruosius ramybės bei pilnatvės Namus.

„Anam Cara“ ir ją sekanti „Amžinybės atbalsiai“ — knygos lyg tvarsčiai šių laikų

LIETUVIŲ MENAS (iš 3 psl.) Mazalaitė, juokus kreciantį P. Jurkų, aktorių S. Pilką, prof. K. Pakštą, A. Gustaitį, P. Visvydą, F. Kiršą, dailininkus V. Lapę, E. Urbaitę, kitus išeivijos kultūros, meno, mokslo veikėjus, o taip pat Philadelphia lietuvių liaudies šokių šokėjas, Tėviškes žiburių redakciją ir spausdavę, A. Gustaitis, V. Žukausko komedijų fragmentus, Maironio lituanistinės mokyklos New Yorke mokytojus bei mokinius, kitus išeivijos veiklos vaizdus.

Lankytojai domisi kitais parodoje esančiais aštuoniais J. Meko videofilmais, tarp jų ir „This Side of Paradise“ (Šiapus rojus) — apie žuvusio JAV prezidento J. Kenne-

žiaurių bei cinizmo sužalotai žmogaus dvasiai. Džiugu, kad tarp gausybės menkavertės spaudos dabartinėje Lietuvoje, išleidžiamos tokios knygos, kad atsiranda leidykla suprantanti dvasingos literatūros reikalingumą, kad atsiranda gabi ir atsakinga vertėja nepažeminanti lietuvių kalbos tariais „tarptautiniais“ žodžiais, kuriems yra aiškūs lietuviški atitikmenys. Žinoma, svetimų vardų-pavardžių rašyba tur būt, dar ilgai bus kontroversinis galvasopis, kaip ir kai erkiškai kalbon įsikibę žodžiai (stresas, asociavimas, adekvatus ir pan.).

Leidykla „Tyto alba“ už šios knygos menišką apipavidalinimą yra laimėjusi keletą premijų.

John O'Donohue. „Anam Cara — keltų pasaulio dvasinė išmintis“. Iš anglų kalbos vertė Dalia Judita Vabalienė. Leidykla „Tyto alba“, Vilnius, 2000 m.

Nijolė Jankutė

dy šeimą ir Jackie Kennedy. Vis dėlto, apžiūrėjęs parodos kino skyrių, pasigendi svetūr jau spėjusį pagarsėti, pasireikšti naujųjų lietuvių išeivių filmininkų, J. Meko mokinių. Su savo trijų vaizdų filmais, rodytais New Yoke Modernaus meno muziejuje, tarptautiniuose festivaluose, garsėja J. Žizliauskas — Ziz. Mūsųose dar nedaromus abstraktaus kino filmus New Yorke kuria E. Varkalis, naują filmą apie Brazilijos lietuvių nufilmavo jaunas operatorius M. Blaudžiūnas. Gal ateityje Teatro, muzikos ir kino muziejus surengs ir šių bei kitų išeivijoje kuriančių naujos kartos filmininkų veiklos parodą?